

INGLIZ TILINI O'RGANISHDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING O'RNI

Abdupattaev Hasanboy

Milliy g'oya, huquq kafedrası
katta o'qituvchisi (phd)

Tursunova Farangizbonu Anarjon qizi

Qo'qon Davlat Universiteti
Xorijiy til va adabiyot kafedrası
1-bosqich talabasi

Annotatsiya (O'zbek tilida). Ushbu maqolada ingliz tilini o'rganishda ommaviy axborot vositalarining o'rni va ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil etilgan. Media vositalari yordamida o'quvchilar tabiiy til muhitiga kirishadi, bu esa ularning eshitish, talaffuz va so'z boyligini rivojlantirishga yordam beradi. Maqolada shuningdek S. Krashenning "Input Hypothesis" nazariyasi asosida media orqali til o'rganishning samaradorligi asoslab berilgan. Amaliy misollar orqali OAVning ta'limdagi afzalliklari, shuningdek raqamli texnologiyalarning til o'rganishdagi o'rni yoritilgan.

Annotation (In English). This article provides a scientific analysis of the role and importance of mass media in learning the English language. It discusses how media exposure enables learners to experience authentic language input, improving their listening, pronunciation, and vocabulary acquisition. Based on S. Krashen's "Input Hypothesis," the study highlights the efficiency of learning through media platforms. Practical examples illustrate the advantages of integrating mass media and modern digital tools into English language education.

Аннотация (На русском языке). В статье научно рассматривается значение средств массовой информации в процессе изучения английского языка. Отмечается, что использование медиа способствует созданию естественной языковой среды, улучшая навыки аудирования, произношения и расширяя словарный запас учащихся. В теоретической части опора сделана на гипотезу С. Крашена «Input Hypothesis». Приведены практические примеры использования цифровых технологий и СМИ в образовательном процессе.

Tayanch so'zlar: ingliz tili, ommaviy axborot vositalari, media, til o'rganish, ta'lim texnologiyasi, Krashen nazariyasi, kommunikativ yondashuv.

Key words: English language, mass media, media education, communication, Krashen's Input Hypothesis, technology, language acquisition

Ключевые слова: английский язык, средства массовой информации, медиаобразование, гипотеза Крашена, обучение, цифровые технологии, коммуникация

Kirish

Globalashuv va raqamli axborot asrida ingliz tili xalqaro muloqot, fan, texnologiya, biznes va madaniyat sohalarida asosiy aloqa vositasi sifatida e'tirof etilmoqda. Ingliz tilini o'rganish endilikda faqat darsliklar bilan cheklanmay, zamonaviy axborot vositalari orqali ham amalga oshirilmoqda. Ommaviy axborot vositalari — televideniye, radio, internet, ijtimoiy tarmoqlar, video platformalar, podkastlar, bloglar va onlayn kurslar — o'quvchilarga haqiqiy til muhitini yaratadi.

An'anaviy o'qitish metodlaridan farqli o'laroq, media orqali o'rganish o'quvchilarni faol, mustaqil va interfaol o'quv jarayoniga jalb etadi. Ommaviy axborot vositalarining ta'siri ostida o'quvchilar o'rganilayotgan tilni nafaqat qog'ozdagi so'z sifatida, balki jonli, madaniy va ijtimoiy tizim sifatida anglaydilar

Asosiy qism

1. Ommaviy axborot vositalarining ta'limdagi o'rni

OAV ta'lim tizimining muhim komponentiga aylangan. Media nafaqat axborot manbai, balki til o'rganishda motivatsiya, eshitish, talaffuz, madaniyat va kommunikatsiyani rivojlantiruvchi vosita sifatida ham xizmat qiladi.

Masalan, ingliz tilidagi BBC Learning English, VOA Learning English va British Council platformalari o'quvchilarga bepul audio, video va interfaol topshiriqlar orqali o'rganish imkonini beradi.

Teleko'rsatuvlar, seriallar va yangiliklar o'quvchini tabiiy talaffuz, ohang, va real hayotdagi iboralar bilan tanishtiradi. Masalan, Netflixdagi "Friends", "Sherlock" yoki "The Crown" seriallarini subtitrlar bilan tomosha qilish o'quvchilarda idiomalar, so'z birikmalari va kundalik ifodalarni o'zlashtirishga yordam beradi.

2. S. Krashenning "Input Hypothesis" nazariyasi

Amerikalik tilshunos Stephen Krashen (1985) "Input Hypothesis" modelini ishlab chiqqan bo'lib, u til o'rganish tabiiy tilda eshitaladigan ma'lumotlar orqali amalga oshirishini ta'kidlaydi. Krashenga ko'ra, o'quvchi o'z bilim darajasidan biroz yuqoriroq ($i+1$) darajadagi til materialiga duch kelganda, u asta-sekin yangi bilimni o'zlashtira boshlaydi.

Ommaviy axborot vositalari aynan shunday tabiiy til manbasi sifatida xizmat qiladi. Film, intervyu yoki podkastni tinglayotgan o'quvchi yangi so'z va iboralarni kontekst orqali tushunadi, bu esa grammatikani majburiy o'rganmasdan o'zlashtirish imkonini beradi. Shu sababli media vositalari Krashen modelini amalda qo'llash uchun eng qulay platformalardan biridir.

Misol uchun, YouTube'dagi "BBC 6 Minute English" dasturlari 5–6 daqiqa ichida bir mavzuni yoritadi va o'quvchilar uchun oson eshitaladigan, ammo yangi so'zlarga boy matnlar bilan ishlash imkonini beradi.

3. Media vositalarining kommunikativ yondashuvdagi roli

Til o'rganishda kommunikativ yondashuv (Communicative Approach) bugungi kunda eng samarali metodlardan biri sifatida tan olingan. Ushbu yondashuvda asosiy e'tibor o'quvchining real muloqotda tilni qo'llay olish qobiliyatiga qaratiladi.

Media vositalari bu jarayonni tabiiy tarzda qo'llab-quvvatlaydi.

Masalan:

Ijtimoiy tarmoqlarda ingliz tilidagi sahifalarda izoh yozish;

Onlayn forumlarda savol-javob qilish;

Video sharhlar yoki bloglar yaratish orqali amaliy nutqni rivojlantirish.

Bu jarayonlarda o'quvchi tilni kommunikatsiya vositasi sifatida ishlatadi, bu esa uning lingvistik, madaniy va ijtimoiy kompetensiyasini birgalikda shakllantiradi.

4. Raqamli texnologiyalar va ommaviy axborot vositalari integratsiyasi

Zamonaviy axborot texnologiyalari ta'limning yangi bosqichini boshlab berdi. Bugun o'quvchilar mobil ilovalar (Duolingo, Memrise, BBC App), sun'iy intellektli chatlar (ChatGPT, Grammarly) va virtual sinflar (Zoom, Google Classroom) orqali tilni mustaqil o'rganish imkoniga ega.

Raqamli media o'quvchini vaqt va joy chegarasidan xalos etadi. O'quvchi istalgan paytda dars materiallarini tinglay yoki tomosha qila oladi. Bu jarayon shaxsiylashtirilgan o'qitishni (individual learning) ta'minlaydi.

5. Ommaviy axborot vositalarining psixolingvistik afzalliklari

Til o'rganishda psixologik motivatsiya va ijobiy emotsiyalar muhim ahamiyatga ega. Film yoki musiqa orqali o'rganish o'quvchida stressni kamaytiradi, diqqatni oshiradi va xotirani mustahkamlaydi. Masalan, qo'shiq matnlarini tinglab va tarjima qilib o'rganish fonetik ko'nikmalarni yaxshilaydi.

Shuningdek, vizual va audio materiallarning birgalikdagi ta'siri orqali miyaning ikkala yarimshari ham faol ishlaydi. Bu esa axborotni uzoq muddatli xotirada saqlanishiga yordam beradi.

Xulosa

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, ommaviy axborot vositalari ingliz tilini o'rganishda kuchli motivatsion va didaktik vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarga real kommunikativ muhit yaratadi, tilni tabiiy o'zlashtirishni ta'minlaydi va o'rganish jarayonini zamonaviy talablar bilan uyg'unlashtiradi.

S. Krashenning "Input Hypothesis" nazariyasi ommaviy axborot vositalarining samaradorligini ilmiy jihatdan asoslaydi. Media yordamida o'qitish — bu nafaqat tilni o'rganish, balki madaniyatni, qadriyatni, turmush tarzini o'rganishdir. Shu bois, har bir o'qituvchi media resurslarini dars jarayoniga integratsiya qilishi, talabalarni mustaqil media asosida o'rganishga yo'naltirishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Brown, H. D. (2014). Principles of Language Learning and Teaching. New York: Pearson Education.
2. Harmer, J. (2015). The Practice of English Language Teaching. London: Longman.
3. Crystal, D. (2012). English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press.

4. Krashen, S. D. (1985). The Input Hypothesis: Issues and Implications. London: Longman.
5. Larsen-Freeman, D. (2000). Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.
6. Karimov, I. (2008). Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
6. BBC Learning English. (2024). <https://www.bbc.co.uk/learningenglish>
7. VOA Learning English. (2024). <https://learningenglish.voanews.com>
8. British Council. (2024). Teaching English Resources. <https://www.britishcouncil.org>